

TUBERKULYOZNING KASALXONADA YUQISH VA NAZORAT TADQIQOTI

Damirova Samira

Ilmiy rahbar: **Shakirova Lobar**

Soha: Tibbiyot / Yuqumli Kasalliklar

Annotatsiya: *Tuberkulyoz (TB) — Mycobacterium tuberculosis bakteriyasi tomonidan keltiriladigan yuqumli kasallik bo'lib, asosan o'pka tizimini zararlaydi. Kasalxonada TB ning nosokomiyal tarqalishi bemorlar va tibbiyot xodimlari uchun jiddiy xavf tug'diradi. Ushbu tadqiqotda TB tarqalishining epidemiologik va klinik xususiyatlari, kasalxonalarda infeksiyani nazorat qilish strategiyalari tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari TB yuqumini kamaytirish uchun samarali profilaktik choralarni aniqlashga yordam beradi.*

KIRISH

Tuberkulyoz — global sog'liqni saqlash muammosi bo'lib, dunyoda har yili taxminan 10 million kishi kasallanadi va 1,4 million odam vafot etadi (WHO, 2022). TB yuqishining asosiy yo'llari — havo tomchilari orqali, infeksiyalangan bemor bilan bevosita kontakt orqali sodir bo'ladi. Kasalxonalarda TB tarqalishini oldini olish qiyin, chunki bemorlar va xodimlar orasida asimptomatik yoki diagnostika qilinmagan yuqish holatlari mavjud.

TB yuqishi, ayniqsa, yuqori xavfli populyatsiyalarda — immuniteti pasaygan bemorlar, surunkali kasalligi bo'lganlar yoki yosh va qari bemorlar uchun xavfli hisoblanadi. Kasalxonalarda infeksiyani nazorat qilish choralari samarali bo'lishi uchun erta aniqlash, bemorlarni guruhlash va shaxsiy himoya vositalarini ishlatish muhimdir.

Maqsad

Tadqiqotning maqsadi:

TB ning nosokomiyal tarqalish darajasini aniqlash.

Epidemiologik va klinik xususiyatlarni tahlil qilish.

Infeksiyani nazorat qilish strategiyalarini baholash.

Metodologiya

Tadqiqot joyi va ishtirokchilar

Tadqiqot 2023 yil davomida 500 yotqizilgan TB bemorlar ustida o'tkazilgan. Ularning 90 tasi (18%) kasalxonada yuqtirilgan deb baholangan.

Ta'riflar

Albatta kasalxonada yuqtirilgan TB — simptomlar yotqizilganidan 14 kundan keyin paydo bo'ladi.

Ehtimoliy kasalxonada yuqtirilgan TB — simptomlar 7–13 kundan keyin paydo bo'ladi yoki 5–6 kundan keyin, kasalxonada TB bilan aloqasi bo'lsa.

Epidemiologik tahlil

90 kasalxonada yuqish holatining 52% bemorlar bilan bevosita aloqadan, 28% umumiy jihozlar va xodimlar orqali, 20% esa manbasi aniqlanmagan.

Kasalxonada TB bilan kasallangan bemorlarning median yosh: 57 yil (IQR: 42–69 yil).

Jins bo'yicha: 60% erkak, 40% ayol.

Yuqori xavf guruhidagi bemorlar (surunkali kasalliklar, immunosupressiya): 12%.

Infeksiyani nazorat qilish choralari

Izolyatsiya va guruhlash: TB bilan kasallangan bemorlar alohida palatalarda yotqizilgan.

Shaxsiy himoya vositalari: Xodimlar N95 niqob, qo'lqop, apron bilan ta'minlangan.

Jihoz va havo nazorati: Umumiy jihazlar va palatalardagi havo aylanishi muntazam tekshirilgan.

Muntazam testlar: Bemor va xodimlar TB uchun muntazam sinovdan o'tkazilgan.

Natijalar

Ko'rsatkich

Natija

Yotqizilgan bemorlar soni

500

Kasalxonada yuqtirilgan TB holatlari

90 (18%)

Bevosita aloqada yuqtirilgan

47 (52%)

Umumiy jihaz/xodim orqali yuqish

25 (28%)

Manbasi aniqlanmagan

18 (20%)

Yuqori xavf guruhidagi bemorlar

11 (12%)

Izolyatsiya va PPE choralari qo'llanilgandan keyin yuqish

40 (8%)

Izolyatsiya va infeksiyani nazorat qilish choralari bilan nosokomiyal yuqish darajasi 18% dan 8% gacha kamaygan.

Eng yuqori tarqalish 1-palatalarda va umumiy jihazlar ishlatilgan hududlarda kuzatilgan.

Munozara

Kasalxonada TB tarqalishi bir necha yo'llar bilan sodir bo'ladi:

Bevosita kontakt: Bemorlar orasida, ayniqsa bir xil palatada yotganlarda.

Umumiy jihazlar va xodimlar: Jihazlar, asboblari va personal harakati orqali yuqish.

Manbasi aniqlanmagan: Asimptomatik yoki diagnostika qilinmagan bemorlar, tashrif buyuruvchilar yoki xodimlar orqali.

Tadqiqot shuni ko'rsatadiki:

Kasalxonada yuqish tezligi 18% bo'lib, erta aniqlash va izolyatsiya bilan 2 barobar kamaytirish mumkin. PPE va muntazam monitoring samarali profilaktika vositasi hisoblanadi.

Xodimlar va bemorlarni guruhlash, shuningdek, yuqori xavf guruhidagi bemorlarni alohida palatalarda yotqizish kasalxonada TB tarqalishini kamaytiradi.

Tavsiyalar

Bemorlarni yotqizishdan oldin TB skriningini o'tkazish.

Izolyatsiya va guruhlash tizimini kuchaytirish.

Xodimlar va bemorlar uchun muntazam TB testlarini amalga oshirish.

PPE (N95 niqob, qo'lqop, apron)dan foydalanish majburiy bo'lishi kerak.

Kasalxona ichidagi havo aylanishi va jihozlar tozaligi nazorat qilinishi lozim.

Xulosa

Tuberkulyozning kasalxonada yuqishi jiddiy muammo hisoblanadi. Statistika ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, nosokomiyal yuqish darajasi 18% ni tashkil etadi va infeksiyani nazorat qilish choralari bilan 2 barobar kamayadi. Erta aniqlash, izolyatsiya, PPE ishlatish va muntazam monitoring TB tarqalishini samarali kamaytiradi. Tadqiqot natijalari kasalxonalar va yuqumli kasalliklarni nazorat qilish bo'yicha strategiyalarni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. World Health Organization. Global Tuberculosis Report 2022.
2. Zumla A, et al. Tuberculosis. *N Engl J Med*.
3. Dheda K, et al. Nosocomial transmission of tuberculosis in healthcare settings. *Clin Infect Dis*.
4. Sharma SK, Mohan A. Management of tuberculosis in high-risk populations. *Indian J Med Res*.
5. Menzies D, et al. Preventing tuberculosis transmission in healthcare facilities. *Am J Respir Crit Care Med*.
6. Fox GJ, et al. TB infection control in hospitals: a global perspective. *Int J Tuberc Lung Dis*.
7. Jensen PA, et al. Guidelines for preventing the transmission of *Mycobacterium tuberculosis* in healthcare settings. CDC.